

การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดตรัง อย่างมีส่วนร่วม

วันวิสาข์ พลอย อินสว่าง^{1*}, ดุสิตพร ฮกทา² และ อัญชิษฐา กิมภู³

¹วิทยาลัยการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, ตรัง
²วิทยาลัยการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, ตรัง
³วิทยาลัยการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, ตรัง

*ผู้รับผิดชอบบทความ: email wanwisa.i@rmutsv.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดตรังอย่างมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ในจังหวัดตรัง โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีแบบสังเกตการณ์ แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นเครื่องมือในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความหมายของข้อมูล (Interpretation Analysis) เพื่อนำข้อมูลที่ได้มารวบรวมเป็นกระบวนการการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดตรัง โดยมีเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้นำในชุมชน และคนในชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งสิ้น 30 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตรังมีครอบคลุมทั้ง 10 อำเภอ โดยนักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนผ่านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว สำหรับกระบวนการการมีส่วนร่วมพบว่านักท่องเที่ยวและคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนให้มีความยั่งยืน ตั้งแต่การวางแผน การคิดวิเคราะห์ การลงมือปฏิบัติ และการควบคุมดูแล

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ, การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดตรัง, การมีส่วนร่วม

Developing Creative Tourism Potential for Participatory Learning in Trang Tourist Attractions

Wanwisa Ploy Insawang^{1*}, Dusitporn Hokta², and Anchittha Kimpoo³ (16 points)

¹College of Hospitality and Tourism Rajamangala University of technology Srivijaya, Trang

²College of Hospitality and Tourism Rajamangala University of technology Srivijaya, Trang

³College of Hospitality and Tourism Rajamangala University of technology Srivijaya, Trang

*corresponding author: email wanwisa.i@rmutsv.ac.th

Abstract

This research is about the participatory development of creative tourism for learning tourist attractions in Trang Province. The purposes of the study were to study the participatory developmental process of creative tourism for learning tourist attractions in Trang Province. The study was designed in the qualitative research whereas the research instruments included an observation form, a structured interview, a focus group, and analyze the data by interpretation analysis. The collected data were synthesized to form a participatory developmental process of creative tourism in Trang Province. The participants of the study consisted of government officers, community leaders, and local people in communities for 30 people.

The research results revealed that creative tourist attractions in Trang were situated in the coverage of 10 districts. In these attractions, tourists participated in the community potential development through tourist activities. According to the participatory developmental process, the researchers have designed such process in cooperation among tourists and local people in the communities in order to develop the sustainable potential of the communities' creative tourist attractions. This process covered planning, analytical thinking, implementation, and supervision.

Keywords: potential development, creative tourism, tourist attractions in Trang, participation

1. บทนำ

เมื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ เห็นได้จากการท่องเที่ยวของไทยในปีที่ผ่านมา ก่อนมีการเกิดสถานการณ์โรคระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19) นับว่าการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ทำให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้นำแนวนโยบายด้านการสร้างสรรค์กิจกรรมและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น มาใช้ส่งเสริมต่อไปเรื่อยๆ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐที่ต้องการให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ

เสริมสร้างและยกระดับฐานรากให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น จากการกระจายรายได้สู่ชุมชน โดยเฉพาะการส่งเสริมการท่องเที่ยวสู่เมืองรอง การท่องเที่ยวชุมชนที่แทรกอยู่ในเมืองหลัก และการเชื่อมโยงชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว แต่ในขณะเดียวกันถึงแม้ว่าการท่องเที่ยวที่เน้นวิถีชีวิต กำลังเป็นที่นิยมทั้งในกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามา แต่กลับมีคำถามต่อว่า ชุมชนท้องถิ่นไทยมีความพร้อมหรือยัง? (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2563) เพราะสถานการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบันยังขาดการจัดการที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเรื่องการเชื่อมโยงระหว่างท้องถิ่น จังหวัด และประเทศ รวมถึงยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูวัฒนธรรมแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นของตนเอง การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงนับว่ามีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะเป็นรูปแบบการจัดการที่ทำให้ชุมชนเกิดความสมดุลในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเน้นความสำคัญที่ “คุณค่า” ของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความภูมิใจความเป็นเนื้อแท้ของตน (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2563) โดยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นมีวิวัฒนาการมาจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่แต่เดิมนั้น นักท่องเที่ยวจะเป็นเพียงผู้รับ ขาดการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับคนในชุมชนทำได้แค่เพียงมองดูวิถีชีวิตความเป็นอยู่หรือวัฒนธรรมผ่านทางสายตา หรือซื้อสินค้าและของที่ระลึกเท่านั้น แต่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะให้นักท่องเที่ยวเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างประสบการณ์ ผ่านความสนใจเฉพาะของบุคคลเพื่อซึบซับเอกลักษณ์และวัฒนธรรมเหล่านั้น ทำให้การท่องเที่ยวในครั้งนั้นมีชีวิตชีวามากยิ่งขึ้น (นันทวรรณ ส่งเสริม,ม.ป.ป.) จึงเป็นที่มาของการนำเสนอทิศทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวในปีต่อ ๆ ไป ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่เน้นประสบการณ์การเดินทางท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่มีวัฒนธรรมอย่างหลากหลาย (Local Experience) อาทิเช่น การกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในสิบสองเมืองต้องห้ามพลาด ทำให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวในเมืองเหล่านั้น เช่น จังหวัดตรัง หนึ่งในสิบสองเมืองต้องห้ามพลาดที่ถูกนำเสนอโดยกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมย้อนรอยอดีตเมืองเก่า และแวะชิมอาหารท้องถิ่น โดยเฉพาะในย่านเมืองเก่าทับเที่ยง และเมืองเก่ากันตัง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานตรัง, 2563)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าเพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน จึงควรมีการศึกษากระบวนการในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดตรัง ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจในทุกอำเภอ รวมถึงมีวัฒนธรรมและเทศกาลงานประเพณีอย่างหลากหลาย สามารถนำมาพัฒนาเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวได้ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดตรังในปี พ.ศ. 2561-2564 ที่เน้นสร้างสรรคกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อทำให้เกิดการกระจายรายได้เพิ่มมากขึ้นให้แก่ชุมชนในท้องถิ่น โดยในการศึกษาในครั้งนี้ สอดคล้องกับการศึกษาและวิจัยในก่อนหน้าเช่น งานวิจัยของธีระ สนิเดชาวิทย์ และนาฬิกาอดิศักดิ์ แสงสนิท (ม.ป.ป.) กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเชิงพื้นที่ว่า แม้แต่ละพื้นที่จะมีต้นทุนและศักยภาพด้านกิจกรรมที่พร้อมจะให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แต่ความเข้าใจของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะคนไทยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และความพร้อมของเจ้าของกิจกรรม หรือชุมชนยังมีไม่มากนัก ยังมีช่องว่างในการรับรู้ ความพร้อม และยังต้องการการสนับสนุนทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการจัดการ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษากระบวนการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดตรังอย่างมีส่วนร่วมอาศัยการทำงานแบบบูรณาการ โดยนำทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่มาบวกกับความคิดสร้างสรรค์ ตามกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ หลักการต่อยอด การเพิ่มค่า การหาจุดต่าง การสร้างสรรค์ และการแบ่งปันชุมชน (ภิสันต์ ตินะคัต, ม.ป.ป.) เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดตรังนั้น เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เกิดคุณค่าและประสบการณ์ที่ดีทั้งต่อนักท่องเที่ยวในฐานะผู้มาเยือน และชุมชนเจ้าของพื้นที่ผู้เป็นเจ้าของบ้าน

2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวและคนชุมชนในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ในจังหวัดตรัง

3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นทางเลือกใหม่ทางการท่องเที่ยว ซึ่งนิยามของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ถูกกำหนดโดยนักวิชาการ Crispin Raymond และ Greg Richards (อ้างใน สุดแดน วิสุทธิลักษณ์และคณะ.2554) เป็นผู้ริเริ่มแนวคิดดังกล่าวและนิยาม การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง การท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้ผู้เดินทางมาเยือนได้พัฒนาศักยภาพการสร้างสรรคของตน ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริงที่เป็นไปตามลักษณะเฉพาะของพื้นที่เป้าหมายที่ได้ท่องเที่ยว กิจกรรมมีหลากหลายไม่ว่าจะเป็นการทดลองทำอาหาร การทดลองทำศิลปหัตถกรรม การทดลองใช้ชีวิตตามแบบอย่างผู้คนในชุมชน เพื่อให้เข้าใจถึงวัฒนธรรมอันมีเอกลักษณ์ของผู้คนและสถานที่นั้น ๆ ผ่านประสบการณ์ตรง

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น คือ การมีสิทธิในการควบคุม ดูแลกระบวนการท่องเที่ยว โดยมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนในการสำรวจ การวางแผน การจัดการ การดำเนินการ และการควบคุมดูแล โดยชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการตลอดจนได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ อรรถพร เกตจันทร์ (2557) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน คือ การจัดการท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยชุมชนเอง ตลอดจนเกิดการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม บรรลุเป้าหมายที่กำหนดบนพื้นฐานด้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยปัจจัยที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วม มีดังต่อไปนี้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสังเกตการณ์ ในการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth-Interview) ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) โดยมีคำถามที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการผสมกัน เพื่อเป็นการเปิดกว้างในการเสนอความคิดเห็นของผู้ตอบคำถาม และให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และ 3) การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยได้แบ่งระยะเวลาในการจัด Focus Group ออกเป็น 2 ครั้ง โดยครั้งแรกเป็นการระดมความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนข้อเสนอแนะในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของแต่ละพื้นที่ และครั้งที่สองเป็นการนำผลที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมาสังเคราะห์เป็นข้อมูล และวิธีการในพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มาถ่ายทอดให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความหมายของข้อมูล (Interpretation Analysis) ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการค้นหาแนวคิดที่สามารถใช้พรรณนาและอธิบายเพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือและมีน้ำหนักมากขึ้น

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน 10 คน ตลอดจนผู้นำชุมชนและคนในชุมชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จำนวน 20 คน

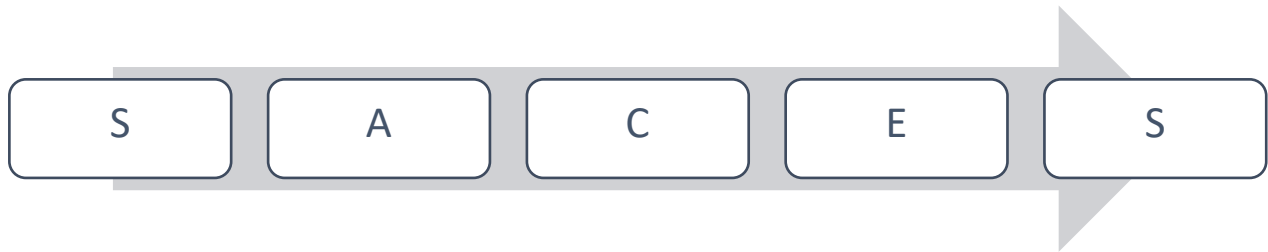
5. สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดตรัง นับว่ามีอยู่ในทุก ๆ อำเภอ ได้แก่ 1) ชุมชนเขาหลัก อำเภอเมืองตรัง 2) ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง 3) ชุมชนบ้านพรุจุด อำเภอห้วยยอด 4) ชุมชนบ้านเขาไม้แก้ว อำเภอลีเกา 5) ชุมชนบ้านห้วยใหญ่ อำเภอวังวิเศษ 6) ชุมชนบาตูปูเต๊ะ เกาะลิบง อำเภอกันตัง 7) ชุมชนเกาะสุกร อำเภอปะเหลียน 8) ชุมชนหน้าเขาในวัง อำเภอ รัชฎา 9) ชุมชนบ้านโคกออก อำเภอหาดสำราญ และ 10) ชุมชนบ้านท่าด่าน อำเภอย่านตาขาว ซึ่งแต่ละชุมชนได้มีส่วนร่วมในการ การสำรวจพื้นที่ของตนเอง (Survey) ซึ่งถือเป็นการสำรวจเบื้องต้น โดยใช้หลักการในการวิเคราะห์ SWOT Analysis (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค) ในการวิเคราะห์ตนเอง เพื่อประเมินทรัพยากรของแต่ละชุมชน ประเมินความหลากหลายและความ โดดเด่นทางวัฒนธรรม ตลอดจนทรัพยากรทางธรรมชาติ ซึ่งผลสรุปจากการวิเคราะห์ SWOT Analysis ของแหล่งท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ของจังหวัดตรังในภาพรวม สามารถสรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
<ul style="list-style-type: none"> - มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ - มีความอุดมสมบูรณ์ทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่ ถือเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยือนในพื้นที่ - มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง - คนในชุมชนมีความเต็มใจในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว - ชุมชนมีความเป็นเอกลักษณ์ โดยเฉพาะอาหารพื้นถิ่น - แหล่งท่องเที่ยวบางแห่ง เช่น ชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง, ชุมชนเขาหลัก อำเภอเมืองตรัง และชุมชนบ้านท่าด่าน อำเภอ ย่านตาขาว อยู่ห่างไกลจากตัวเมืองมากนัก จึงทำให้การเดินทาง สะดวก 	<ul style="list-style-type: none"> - การเข้าถึงชุมชนอาจจะทำได้ยาก เนื่องจากไม่มีป้ายบอก ทางที่ชัดเจน - บางชุมชนขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็น รูปธรรม - บางชุมชนไม่มีการร่วมมือในการพัฒนาศักยภาพทางการ ท่องเที่ยวอย่างจริงจัง เช่น ชุมชนบ้านพรุจุด อำเภอห้วยยอด - บางชุมชนเกิดการขัดแย้งกันเองเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะ ได้รับ
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
<ul style="list-style-type: none"> - มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ให้การสนับสนุนด้าน การท่องเที่ยวอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานระดับจังหวัดที่ สนับสนุนด้านงบประมาณ และสถาบันการศึกษาที่ให้การ สนับสนุนด้านการอบรมให้ความรู้แก่ชุมชน และภาคเอกชน ได้แก่ กลุ่มห้างเซ็นทรัล ที่ได้เข้ามาให้การสนับสนุนเรื่องการทอ ผ้าให้กับชุมชนนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง เป็นต้น - การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มมากขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - สัญญาณโทรศัพท์และสัญญาณอินเทอร์เน็ตยังไม่ถึงใน บางชุมชน - มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันนี้อยู่ หลายแห่ง ทั้งในและต่างจังหวัด

โดยจากการระดมความคิดเห็นจากผู้นำชุมชนแต่ละชุมชน พบว่า แต่ละชุมชนจะมีลักษณะการดำเนินการพัฒนาศักยภาพ ทางการท่องเที่ยวที่คล้ายคลึงกัน โดยยึดให้คนในชุมชนเป็นศูนย์กลางและเข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้นักท่องเที่ยวเองก็สามารถร่วมเสนอความคิดเห็นและสร้างประสบการณ์ต่าง ๆ ให้กับคนในชุมชนได้

ในด้านของกระบวนการการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวและคนชุมชนในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อการเรียนรู้ คณะผู้วิจัยและตัวแทนชุมชนได้ร่วมกันออกแบบกระบวนการใหม่ขึ้น ซึ่งใช้ชื่อว่า “SACES Method” โดยเป็นการอ้างอิงกระบวนการมาจากแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่ เกร็ก ริชาร์ดส ได้ประมวลไว้ในปี พ.ศ. 2553 (Richards, 2011) โดยสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

ภาพประกอบที่ 1

S = Survey คือ การสำรวจพื้นที่ของตนเอง โดยเป็นการสำรวจเบื้องต้น โดยใช้หลักการในการวิเคราะห์ SWOT Analysis (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค) ในการวิเคราะห์ตนเอง เพื่อประเมินทรัพยากรของแต่ละชุมชน ประเมินความหลากหลายและความโดดเด่นทางวัฒนธรรม ตลอดจนทรัพยากรทางธรรมชาติ

A = Awareness คือ มีความตระหนักรู้ในคุณค่าของชุมชนโดยเจ้าของวัฒนธรรม โดยเจ้าของวัฒนธรรมในที่นี้ก็คือคนในชุมชนเอง ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า ชุมชนเองจำเป็นต้องเข้าใจในบริบทของพื้นที่ของตน เข้าใจในลักษณะทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่ตนเองเป็นเจ้าของ มีความรู้สึกรักและหวงแหนทรัพยากรในชุมชน ตลอดจนสามารถอธิบายให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวได้

C = Cross-Cultural Exchange คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม โดยเป็นการดำเนินการระหว่าง 2 บุคคล ได้แก่ ชุมชนผู้ซึ่งเป็นเจ้าของวัฒนธรรมและเจ้าของพื้นที่ กับ นักท่องเที่ยวผู้ที่ต้องการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในการท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นจำเป็นต้องเกิดการเรียนรู้ระหว่างกันในส่วน

E = Experience คือ การสร้างประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม เป็นการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว เช่น การเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมทอผ้า ผสมผสานไปกับการเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของลวดลายต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน เป็นต้น

S = Spirit of Place คือกระบวนการที่นำไปสู่ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวสามารถทำความเข้าใจในคุณค่าของทรัพยากรในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นคุณค่า ทางสังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายคุณค่าของชุมชนและนำไปสู่สมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนต่อไป

ท้ายที่สุด กระบวนการที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบนั้น สามารถนำมาเป็นแนวทางให้กับชุมชนท่องเที่ยวที่ต้องการพัฒนาพื้นที่ของตนให้มีศักยภาพเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในอนาคตได้ โดยจำเป็นที่จะต้องให้การท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นนั้น เป็นสิ่งสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจในคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม และ

สภาพแวดล้อมของพื้นที่ท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้งโดยผ่านประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของพื้นที่หรือเจ้าของวัฒนธรรม จึงจะเป็นที่มาของ “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์” นั่นเอง

เมื่อชุมชนได้ทราบถึงศักยภาพของตนเองแล้ว ถัดมาต้องมีความตระหนักรู้ในคุณค่าของชุมชนโดยเจ้าของวัฒนธรรม (Awareness) โดยเจ้าของวัฒนธรรมในที่นี้ก็คือคนในชุมชนเอง ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า ชุมชนเองจำเป็นต้องเข้าใจในบริบทของพื้นที่ของตน เข้าใจในลักษณะทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่ตนเองเป็นเจ้าของ มีความรู้สึกรักและหวงแหนทรัพยากรในชุมชน ตลอดจนสามารถอธิบายให้ผู้อื่นได้จนเกิดเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม (Cross-Cultural Exchange) โดยเป็นการดำเนินการระหว่าง 2 บุคคล ได้แก่ ชุมชนผู้ซึ่งเป็นเจ้าของวัฒนธรรมและเจ้าของพื้นที่ กับนักท่องเที่ยวผู้ที่ต้องการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในการท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นจำเป็นต้องเกิดการเรียนรู้ระหว่างกันในทุก 2 ส่วน และก่อให้เกิดเป็นการสร้างประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม (Experience) เป็นการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างชุมชนและนักท่องเที่ยว เช่น การเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมทอผ้า ผสมผสานไปกับการเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของลวดลายต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน เป็นต้น โดยทั้งหมดนี้จะกลายเป็นกระบวนการที่นำไปสู่ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในพื้นที่ท่องเที่ยว (Spirit of Place) โดยนักท่องเที่ยวสามารถทำความเข้าใจในคุณค่าของทรัพยากรในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นคุณค่า ทางสังคม วัฒนธรรม และสภาพแวดล้อม โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายคุณค่าของชุมชนและนำไปสู่สมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและผลการวิจัยของ ทิพย์สุดา ปานเกษม และพรพรรณ ประจักษ์เนตร (2559) ศึกษาเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดน่าน เพื่อพัฒนาแนวทางการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นได้ในลักษณะดังนี้ 1) การวางแผนและกำหนดรูปแบบนโยบาย 2) การมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติ 3) การมีส่วนร่วมในการเผยแพร่วัฒนธรรมและประเพณี และการรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม 4) การดำเนินการให้ผู้ประกอบการและชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมร่วมกัน และ 5) บทบาทของหน่วยงานภาครัฐในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และกระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับหน่วยงานภาครัฐ รวมไปถึงการสื่อสารให้ชุมชนเกิดความเข้าใจ ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การสำรวจภาคสนาม การสนทนากลุ่ม และการสังเกต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย จากผลการศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดตรังอย่างมีส่วนร่วม พบว่า คนในชุมชนถือเป็นปัจจัยหลักที่จะส่งผลให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แต่ละแห่งประสบความสำเร็จ ดังนั้น ชุมชนจะต้องให้ความร่วมมือในการพัฒนาและดำเนินการร่วมกันกับทุกภาคส่วน ตั้งแต่กระบวนการการคิดวางแผน การตัดสินใจ การลงมือทำ และการควบคุมดูแล

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาในด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดตรังอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้ทราบว่าปัจจุบันนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มากน้อยเพียงใด เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปปรับปรุงและแก้ไขต่อไป

2. ควบคู่กันในด้านจิตวิทยา ที่อาจส่งผลต่อการรับรู้ของนักท่องเที่ยว เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ใช้ปัจจัยทางด้านกายภาพ มาใช้ในการวัดระดับการรับรู้ของนักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

3. ควบคู่กันเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เท่านั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แม่นยำ

6. อ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2563). **เรื่องจากปก Tourism... Go Local ชุมชนเติบโตใหญ่ เมืองไทย เติบโต**. TAT review Vol.4 No.2/2018.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานตรัง. (2563). **แผนที่ตั้งเมืองต้องห้ามพลาด**. ททท. สำนักงานตรัง.

กรุงเทพธุรกิจ. (2563). **CREATIVE TOURISM การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์**. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2561 จาก <http://www.bangkokbiznews.com/pr/detail/15038>

ทิพย์สุดา ปานเกษม และพรพรรณ ประจักษ์เนตร. (2559). **การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดน่าน**. ประชุมสัมมนาวิชาการระดับชาติ ประจำปี 2559 คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 1 กรกฎาคม 2559, หน้า 155-176.

ธีระ สิ้นเดชาธิ์ และนาฬิกาอติภักดิ์ แสงสนิท. (ม.ป.ป.). **การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: การรับรู้ของ นักท่องเที่ยว ความพร้อมของเจ้าของกิจกรรม และความเป็นไปได้ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทย**. คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นนทวรรณ ส่งเสริม. (ม.ป.ป.). **การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์**. คณะมนุษยศาสตร์และการจัดการการท่องเที่ยวมหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ภิสันต์ ตินะคัต. (ม.ป.ป.). **รายงานการวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์เครื่องมือของการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน**. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สุดแดน วิสุทธิลักษณ์และคณะ. (2554). **การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ Creative Tourism Thailand**. วารสารเมืองโบราณ ปีที่ 37 ฉบับ 1 มกราคม-มีนาคม, 2554. หน้า 15

อรวรรณ เกิดจันทร์. (2557). **รายงานการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโคก จังหวัดสมุทรสงคราม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

Richards, G. (2011). **Creativity and tourism: The state of the art**. Annals of tourism research, 38(4), 1225-1253